Список источников:
1. В.В. Бондаренко, Л.М. Бондаренко, П.М. Іванова, Г.С. Сатановська.Стислий фразеологічний словник-довідник (російська, українська, англійська, французька, іспанська, китайська мови). – Харків : КП «Городскаятипография», 2010. – 448 с.
2. Быстрова Е.А., Окунева А.П., Шанский Н.М. Фразеологический словарь русского языка. – Москва :Астрель, 2012. – 416 с.
3. Золотых Л.Г., Лаптева М.Л., Кунусова М.С., Бардина Т.К. Методика преподавания русского языка в китайской аудитории. Учебное пособие. – Астрахань, 2012. – 91 с.
4. Мокиенко В.М. В глубь поговорки. Рассказы о происхождении крылатых слов и образных выражений. М. : «Просвещение», 1975. – 174 с.

Диктанти по-новому: інтерактивна дошка та її можливості на уроках РМІ/УМІ

Бурякова О. С.
доцент кафедри української та російської мов як іноземних
Петренко І. П.
старший викладач кафедри мовної підготовки
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна

Інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) стрімко проникають до навчального процесу викладання російської або української мови як іноземної (РМІ/УМІ), дозволяють організувати його на більш високому рівні. Сучасні викладачі під час проведення занять, як правило, не обмежуються наявністю традиційного підручника, а використовують електронні посібники й навчально-методичні матеріали, комп'ютерні навчальні й тестуючі програми, мультимедійні презентації.

Найбільш універсальним, сучасним технічним засобом навчання є інтерактивна дошка (ІД), що дозволяє застосовувати презентації нового типу – інтерактивні. Інтерактивність означає можливість керування процесом подання інформації: з кожним слайдом презентації можна працювати, змінюючи його зміст, переміщаючи, вилучаючи й додаючи різні об'єкти за допомогою набору вбудованих програмних інструментів. У реальному часі надається можливість порівняти, побудувати, виправити, згрупувати об'єкти тощо [2:5].

Інтерактивність подання мовного матеріалу створює умови для більш швидкого сприйняття інформації за рахунок впливу через усі інформаційні канали. Експериментально встановлено, що під час усного викладу матеріалу той, кого навчають, за хвилину сприймає і здатний переробити до однієї тисячі умовних одиниць інформації, а за умови «підключення» органів зору – до 100 тисяч таких одиниць [3].

Використання інтерактивних презентацій дозволяє прискорити темп занять, забезпечити більшу активність тих, кого навчають, зробити заняття живими, привабливими, залучити до процесу навчання всіх студентів групи. Поруч із ІД студенти почувають себе комфортно й упевнено, тому що для сучасної молоді інформаційне середовище – це звичне середовище проживання.

Широкі можливості ІД дозволяють по-новому поглянути на такий традиційний вид діяльності в навчанні РМІ/УМІ, як диктант, що залишається досить ефективним

засобом контролю мовних і мовленнєвих навичок і вмінь студентів-іноземців. Диктанти забезпечують високу активність усіх студентів на навчальному занятті, дозволяючи при цьому перевірити грамотність і навчити іноземних студентів фіксувати власні думки на письмі.

Диктанти систематизуються за різними класифікаційними ознаками, до яких, зокрема, належать тип мовної одиниці, що використовується в диктанті, спосіб сприйняття тексту і спосіб передачі тексту [1].

За типом мовних одиниць, представлених у тексті диктанту, виділяють такі види диктантів, як буквено-звуковий, складовий, словниковий, фразовий, текстовий.

За способом сприйняття текстового матеріалу студентами розрізняють слухові, зорові й зорово-слухові диктанти. Слуховий диктант полягає в записуванні студентами сприйманого на слух тексту; зоровий диктант становить письмове відтворення по пам'яті зорово сприйнятого тексту, зорово-слуховий диктант передбачає комплексне використання прийомів, перерахованих вище.

За способом передачі текстового матеріалу розрізняють диктанти з озвучуванням тексту викладачем, і диктанти, проведені за допомогою певного технічного засобу. Наприклад, можливості ІД дозволяють одночасно здійснювати диктування тексту й подати текстовий матеріал для зорового сприйняття.

Існують диктанти зі зміною тексту, що включають вибірковий диктант (вибір і запис із запропонованого для диктування тексту слів, словосполучень і, рідше, речень на певний контрольний момент), розподільний диктант (запис усього тексту диктанту з подальшим розподілом його за групами відповідно із поставленим граматичним або лексичним завданням), вибірково-розподільний диктант (вибірковий запис тексту для диктування із подальшим розподілом записаного за відповідними групами), творчий диктант (запис тексту під диктування із граматичною, орфографічною, пунктуаційною або стилістичною зміною кожного речення відповідно із поданими завданнями), самодиктант (самостійний запис тексту, сприйнятого зорово або на слух).

У нашому повідомленні розглядаються диктанти для початкового етапу навчання російської мови як іноземної, ефективність яких, безсумнівно, зростає під час використання ІД.

На початковоу етапі одержали поширення такі види диктантів за типом мовних одиниць: буквено-звуковий диктант, складовий диктант, словниковий диктант, що містить окремі слова різних частин мови (*вона, слово, потім, тут* і под.) або окремі слова якої-небудь однієї частини мови (наприклад, іменники *хліб, стілець, молоко* тощо), словниковий диктант, що містить словосполучення (*наша кімната, твій телефон, його зошит* та ін.), фразовий диктант, що містить тільки оповідальні речення (*Він працює; Я відпочиваю; Ви читаєте* й под.) або спонукальні, питальні й оповідальні речення (*От брат. А сестра вдома? Читай текст!*), текстовий диктант (*Це клас. Праворуч двері. Ліворуч вікно…*).

Застосовуючи інтерактивну дошку, можна провести словниковий (або фразовий) диктант, під час написання якого кожне контрольне слово (або речення) по черзі демонструється на дисплеї з відповідним звукорядом, а потім записується

іноземними студентами без зорової опори. Після написання диктанту на екрані демонструються всі слова (або речення) одночасно, і студенти самостійно виявляють контрольні моменти, у яких були допущені помилки. Словниковий диктант, проведений із застосуванням ІД, може супроводжуватися фонетичним завданням. Наприклад, такий фонетичний тип завдання для словникового диктанту, що містить слова з ненаголошеним голосним «е» *(весна, телевізор, університет, телефон* і под.): «Поставте наголос у словах. Укажіть графічно звуки, що відповідають букві «е» в ударній і ненаголошеній позиціях». Зразок графічного запису таких звуків демонструється на екрані інтерактивної дошки протягом усього часу, відведеного на диктант.

На наступному етапі навчання спектр лінгвістичних завдань (фонетичних, лексичних і граматичних) до диктанту, спрямованих на відпрацьовування навичок написання, можна значно розширити. Це можуть бути завдання такого типу:

а) Розподіл за групами й запис слів за орфографічними ознаками. Так, у словниковому диктанті потрібно розподілити запропоновані іменники (наприклад, *море, тато, лекція, музей, площа, кафе, сім'я* й под.) на три групи відповідно до граматичного значення роду. Це дозволяє не тільки відпрацювати навички письма, але й закріпити знання граматичної категорії роду. Словниковий диктант, де представлені іменники різних типів відмінювання й відповідно з різними типами флексійних закінчень (*станція, друг, герой, папка, стілець* тощо), може бути доповнений граматичним завданням «Утворіть форму множини поданих іменників». Також у словниковий диктант, що містить тільки іменники (*брат, мати, море, чашки* й под.), можна включити граматичне завдання «Погодьте присвійний займенник із поданими іменниками». Методика такого диктанту передбачає використання інтерактивної дошки, де протягом відведеного на диктант часу демонструється який-небудь присвійний займенник у родових і числових формах (наприклад, *наш, наша, наше, наші*): студенти сприймають на слух іменники й записують їх з узгоджуваними у формах роду й числа присвійними займенниками. Зазначений диктант слід кваліфікувати як зорово-слуховий за способом сприйняття тексту.

б) Синоніми й антоніми – лексичне завдання до словникового диктанту, що передбачає, зокрема, добір цих слів до продиктованих (наприклад, диктанти «Підберіть синоніми до слів *тут, фраза, доктор* та ін.» і «Підберіть антоніми до слів *там, праворуч, голосно, повільно, добре* тощо»).

Одним із ефективних прийомів роботи зі словниковим запасом студентів є заміна описових зворотів словами-синонімами на зразок: *книга студента… = підручник; ручка для дошки… = крейда; кімната, де працюють студенти… = аудиторія* й под. Використовуючи технологію *drag and drop*, студенти пересувають описові звороти й відповідні їм слова, розташовуючи їх ліворуч і праворуч від графічних зображень. Вправа стає більш привабливою та наочною завдяки додаванню ілюстративного ряду (відповідні картинки на екрані ІД закріплюються). Кожне словникове слово й описовий зворот становить окремий об'єкт.

в) Складання речень із поданими словами у формі фразового диктанту доречно використовувати для вивчення (активізації) нової лексики й відпрацьовування її

правильного написання. Під час натискання кнопки «Фраза» з'являється речення, у якому пропущено, наприклад, слово-присудок: *Студенти… **(читають)** текст.* Саме його треба скласти з рухомих квадратиків за обмежений час (угорі екрана є таймер). Таке завдання тренує орфографічну пильність і кмітливість.

Інший тип фразового диктанту, що містить спонукальні, питальні й оповідальні речення (*Викладач читає. Хто читає? Читайте текст!*), супроводжується фонетичним завданням «Поставте у кінці кожного речення розділовий знак, відповідний інтонації, з якою вимовляється це речення».

Подібне використання ІД для проведення диктантів звужує сферу репродуктивної діяльності іноземних студентів (пов'язаної, як правило, із використанням традиційних технологій) і, відповідно, розширюючи їхні продуктивні навички й уміння, дозволяє:

по-перше, зробити навчальний процес захоплюючим і цікавим. Найчастіше студент «забуває», що перебуває на занятті, він просто грає;

по-друге, поряд із формуванням і розвитком фонематичного сприйняття організувати діяльність іноземного студента, збагатити його новими знаннями, активізувати розумову діяльність і увагу, стимулювати мовлення, тим самим прищеплюючи інтерес у студентів до занять;

по-третє, застосовувати ІД у різних варіантах (у тому числі використовуючи тільки її фрагменти), обновляючи при цьому лінгвістичний матеріал і додаючи до нього дидактичний матеріал з РМІ/УМІ різнорівневого характеру;

по-четверте, не тільки розвивати властиво фонематичне сприйняття студентів, але й вирішувати конкретні завдання навчального заняття відповідно до ключових питань програми з російської або української мови як іноземної на початковому етапі.

Список джерел:

1. Буркова Т.В. Рабочая классификация диктантов/ Т.В. Буркова// Начальная школа. – 1989. – № 10 – 11. – С. 44 – 49.

2. Голодов Е.А., Гроцкая И.В., Бельченко В.Е. Интерактивная доска в школе/ Е.А. Голодов и др. – Волгоград: Учитель, 2010. – 86 с.

3. Степанович Н.В. Использование информационно-коммуникационных технологий в обучении иностранному языку/ Режим доступа: http://westysluzk.jimdo.com/номера/икт-в-иняз/.

Диалог языка и культуры в рамках лингвокультурологии (к вопросам совершенствования методики преподавания РКИ)

Валит Е.С.

доцент кафедры украинского и русского языков как иностранных

Харьковского национального университета им. В.Н.Каразина

г. Харьков, Украина

Чему сейчас, а, впрочем, как и всегда, учат взрослые своих детей? Учат, **что** думать, вместо того, чтобы учить **как** думать. Сейчас все внимание сосредоточено только на знаниях, а мудрости остается очень мало места. Занятия, где учат мыслить критически, проблемное обучение родители и многие педагоги воспринимают с опаской, защищая тем самым свой образ жизни. Конечно, если дети разовьют свое критическое мышление, они вдруг смогут и посмеют отвергнуть моральные и всякие